	ЈЗУ „Дом здравља“ Градишка Ул. Младена Стојановића бр. 18, Градишка	УП-ДЗ-002		
<i>Поступак стерилизације</i>				
Страна 1 од 8	Издање: друго	Важи од: 09.07.2014.	Одобрио др Тихомир Михајловић, директор в.д.	Копија број Е

1. ПРЕДМЕТ И ПОДРУЧЈЕ ПРИМЈЕНЕ

1.1. Предмет упутства

Упутство дефинише поступак прања, дезинфекције и стерилизације медицинских апарата, инструмената и другог медицинског материјала који је неопходно стерилисати у ЈЗУ „Дом здравља“ Градишка.

1.2. Подручје примјене

Упутство се примјењује у свим службама ЈЗУ „Дом здравља“ Градишка у којим се врши поступак прања, дезинфекције и стерилизације (медицинске службе, служба лабораторијске дијагностике и стоматолошка служба).

1.3. Надлежности за примјену

За досљедну примјену овог упутства надлежан је начелник службе у којој се врши стерилизација и надзорна сестра/техничар службе.

1.4. Искључења

Нема.

2. ВЕЗА С ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА

2.1. Референтни документи

- Закон о здравственој заштити,
- Закон о заштити становништва од заразних болести,
- Стандарди за сертификацију за домове здравља у Републици Српској,
- Стандарди за акредитацију за амбуланте/тимовете породичне медицине,
- Стандарди за акредитацију центара за ментално здравље,
- Стандарди за акредитацију центара за рехабилитацију у заједници.

2.2. Остали документи

- ПР-ДЗ-021: Управљање интрахоспиталним инфекцијама,
- УП-ДЗ-004: Одржавање хигијене,
- ПР-ДЗ-017: Управљање медицинским отпадом,
- ПР-ДЗ-005: Поступак организовања и спровођења обуке запослених,
- УП-Л-008: Прање лабораторијског посуђа.

3. ТЕРМИНИ И СКРАЋЕНИЦЕ

3.1. Термини

Асепса: збир поступака и мјера које служе за профилактичко уништавање узрочника инфекције са хируршких инструмената, нестерилног материјала и медицинских апарата који су загађени микроорганизмима и спречавање њиховог продирања у организам. Услови

	Страна 2 од 8	Издање:	Важи од:	УП-ДЗ-002
		друго	09.07.2014.	

асептичног рада се постижу: физичким и хемијским поступцима који се зову стерилизација и којим се постиже тотално уништавање микроорганизама и њихових спора.

Деконтаминација: уклањање штетних честица (хемијских, радиоактивних, и др.) из неке средине или са загађених предмета механичким, физичким путем или помоћу хемијских средстава (деконтаминатора, нпр. детерџента).

Дезинфекција: поступак којим се редукује број микроорганизама на тијелу, у води, у храни, на предметима и у просторијама, уклањањем, инактивирањем или привременим спречавањем њиховог размножавања и раста на површинама или предметима. Поступак дезинфекције не уништава споре. Дезинфекција може бити механичка (прање, кречење), физичка (излагање топлоти) и хемијска (примјена хемијских средстава - дезинфицијенса).

Стерилизација: процес уклањања свих живих микроорганизама, бактерија, вируса, гљивица и паразитаспредмета, инструмената иматеријала, при чему се вегетативни облици и споре микроорганизама потпуно уништавају, до мјере да се на стандардним медијима за култивирање не могу доказати. Стерилизација је апсолутан појам, тј. не постоје степени стерилизације.

4. ПОСТУПАК ДЕКОНТАМИНАЦИЈЕ И СТЕРИЛИЗАЦИЈЕ

4.1. Опште

Стерилизација инструмената и другог медицинског материјала у ЈЗУ „Дом здравља“ Градишка спроводи се на принципима препоручених правила асепсе, у свим медицинским службама Дома здравља, као и у Служби за лабораторијску дијагностику гдје је у употреби и упутство УП-Л-008: *Прање лабораторијског посуђа*.

Стерилизација инструмената и другог медицинског материјала подразумејева сљедеће поступке и радње:

- припрема материјала и инструмената,
- стерилизација материјала и инструмената,
- вођење евиденције о стерилизацији,
- контрола стерилизације,
- чување стерилног материјала и
- надзор над провођењем стерилизације.

Медицинска сестра/техничар задужена за процес стерилизације, задужена је за сљедеће поступке и радње:

- припрему материјала и инструмената;
- стерилизацију материјала и инструмената;
- вођење евиденције о стерилизацији;
- контролу стерилизације;
- чување стерилног материјала за период за који је задужена.

Надзор над провођењем стерилизације врши надзорна сестра службе, а на нивоу Дома здравља главна сестра Установе.

4.1.1. Припрема материјала и инструмената

Припрему материјала и инструмената за стерилизацију, поштујући правила припреме, проводе за то задужене медицинске сестре/техничари, механичким прањем и дезинфекцијом

	Страна 3 од 8	Издање:	Важи од:	УП-ДЗ-002
		друго	09.07.2014.	

одговарајућим дезинфекционим средством, водећи при томе рачуна о заштити материјала од физичког и термичког оштећења. Користе се одговарајућа дезинфекциона средства .

При извођењу ових радњи медицинска сестра/техничар је дужна придржавати се мјера заштите у спречавању преношења инфекција, користећи прописану заштитну опрему и предвиђен простор за припрему.

Употребљени инструменти за једнократну употребу одлажу се одмах у контејнер за одлагање оштрих и шиљатих предмета, сагласно *ПР-ДЗ-017 Управљање медицинским отпадом*.

Употребљени инструменти за виšekратну употребу одлажу се у току интервенције у одговарајућу посуду с дезинфекционим средством (бубрежњак) у којем остају **најмање 30 минута**. На крају смјене, по завршетку рада са пацијентима, перу се под млазом хладне, па топле воде и антисептичним детергентом. Пере се сваки инструмент посебно и сваки његов дио, нарочито зглобни дијелови и неравне површине. На тај начин се механички уклањају нечистоће као што су крв, секрет, некротично ткиво и др.

Описани поступак примјењује се и за металне шпатуле, с тим што се непосредно након употребе шпатуле одлажу у посуду с ознаком »НЕЧИСТО«, у коју се ставља дезинфекционо средство.

Процес прања, његе и одржавања инструмената подразумијева неколико дефинисаних поступака. Потребно је:

- придржавати се упутстава произвођача за дозирање дезинфекционог средства,
- прије прања и чишћења, раставити зглобне површине,
- после прања, дезинфекције или искушавања инструмената, извршити темељито испирање,
- за прање инструмената користити меку четку,
- не остављати инструменте у влажној средини дуже него што је потребно,
- после прања провјерити постигнуту чистоћу и функцију,
- прије стерилизације инструменте затворити,
- зглобне површине подмазати уљима,

Сестра води евиденцију о извршеној деконтаминацији инструмената у свесци *Евиденција чишћења (деконтаминације) инструмената*.

Након прања, инструменти се посушују компресом и слажу у сетове за стерилизацију.

Механичко чишћење инструмената захтијева посебно мјесто, вријеме и мјере заштите. Простор у коме се врши деконтаминација је на разумној удаљености од пацијента и постоји једносмјеран проток инструмената од контаминираних до чистог подручја.

Прање инструмената обавља се у соби за интервенције непосредно након употребе, користећи обавезно заштитне латекс рукавице. И поред употребе дебљих рукавица руковање шиљатим и оштрим предметима захтијева опрез, како би се избјегло самоповређивање или повређивање друге особе.

Инструменти се једном мјесечно искушавају у детергенту како би се очистиле жуто-смеђе наслаге настале од заосталих бјеланчевина на инструментима, сасушених при стерилизацији, водећи при томе рачуна да не дође до физичког и термичког оштећења.

	Страна 4 од 8	Издање:	Важи од:	УП-ДЗ-002
		друго	09.07.2014.	

Припрему материјала и инструмената за стерилизацију проводи задужена медицинска сестра/техничар у тимовима или службама, уз мјере заштите материјала и инструмената од физичког и термичког оштећења.

4.1.2. Стерилизација инструмената и материјала

Сува стерилизација инструмената у свим службама ЈЗУ „Дом здравља“ Градишка (осим у Служби стоматологије) врши се у сухом стерилизатору на температури од **180°C**, у трајању од **60 минута**, рачунајући ефективно вријеме стерилизације од тренутка постигнуте температуре од 180°C. Материјали (газе, компресе и др.) се стерилишу на температури од **160° С** у трајању од **120 минута**, рачунајући ефективно вријеме стерилизације од тренутка постигнуте температуре.

У служби хитне медицинске помоћи стерилизација материјала се обавља у аутоклаву, на температури од **126°C** и притиску од **117,2 – 144,8 кРа**, у трајању од **30 минута од момента постизања наведене температуре и притиска**.

Медицинске сестре/техничари које су задужене за стерилизацију, дужне су да воде рачуна о исправности уређаја, појавама пада напона или нестанку електричне енергије. У случају нестанка електричне енергије током стерилизације, поступак стерилизације се понавља.

5. ПОСТУПАК СТЕРИЛИЗАЦИЈЕ У СЛУЖБИ СТОМАТОЛОГИЈЕ

5.1. Опште

Поступак стерилизације проводи се у два корака:

- поступак деконтаминације и припреме инструмената за стерилизацију,
- поступак стерилизације.

Припрема инструмената и поступак стерилизације разликују се у зависности од врсте инструмената и материјала који се стерилишу.

Чишћење и припрему инструмената за стерилизацију у Служби стоматологије врше сестре у ординацијама. Након припреме, инструменти се носе сестри задуженој за стерилизацију, која је обавезна да провјери да ли су инструменти адекватно припремљени за стерилизацију.

5.2. Припрема за стерилизацију и стерилизација

5.2.1. Орално-хируршки инструменти (метални инструменти, клијешта и насадни инструменти)

Послије употребе, метални инструменти и клијешта одлажу се у веће посуде и потапају у дезинфекционо средство (асепсол) у коме остају **најмање 30 минута**. На крају смјене, по завршетку рада са пацијентима, инструменте и клијешта тимска стоматолошка сестра пере топлом водом и металном четком. Прањем треба да се уклоне сви остаци органског материјала са инструмената и клијешта (крв, гној и сл.). Послије прања бришу се чистом компресом и при том се контролише њихова исправност. Оштећени инструменти и клијешта издвајају се за поправку. Посушени и прегледани инструменти и клијешта се ређају у стерилизатор или аутоклав. Сестра води евиденцију о извршеној деконтаминацији инструмената у свесци *Евиденција о чишћењу (деконтаминацији) инструмената*.

Метални инструменти и клијешта се у оралној хирургији, прије стерилизације пакују појединачно у посебне намјенске врећице које се стављају у аутоклав по упутству произвођача. Стерилизација се врши у аутоклаву на температури од **134°C** и притиску од **220,0 кРа** у трајању од **28 минута**.

	Страна 5 од 8	Издање:	Важи од:	УП-ДЗ-002
		друго	09.07.2014.	

Теренске амбуланте не посједују аутоклав те се стерилизација металних инструмената врши у сувом стерилизатору на **температури од 180°C у трајању од 60 минута** од момента постигнуте температуре. Инструменти се из стерилизатора ваде стерилним пеаном, који се стерилише и чува у адекватној посуди са ознаком „СТЕРИЛНО“.

5.2.2. Метални инструменти

Послије употребе, метални инструменти (тацне, пинцете, огледалца, екскаватори, шестице, набијачи, носачи, држачи матрица, кашике за отиске) одлажу се у веће посуде и потапају у дезинфекционо средство (асепсол) у складу са упутством произвођача, у трајању од **30 минута**. На крају смјене, по завршетку рада са пацијентима, инструменте и клијешта тимска стоматолошка сестра пере топлом водом и металном четком. Прањем треба да се уклоне сви остаци органског материјала са инструмената (крв, гној и сл.). Послије прања бришу се чистом компресом и при томе се контролише њихова исправност. Оштећени инструменти издвајају се за поправку. Посушени и прегледани инструменти се ређају у металне касете. Сестра води евиденцију о извршеној деконтаминацији инструмената у свесци *Евиденција о чишћењу (деконтаминацији) инструмената*.

Метални инструменти се у комплетима посебно пакују у намјенске врећице које се затим стављају у аутоклав по упутству произвођача и стерилишу на температури од **134°C и притиску од 220,0 кРа у трајању од 28 минута**.

Теренске амбуланте не посједују аутоклав и метални инструменти се стерилишу у сувом стерилизатору. На поклопац касете ставља се контролна трака за стерилизацију, на којој треба да пише датум када се стерилишу инструменти и број ординације из које је касета. Метални инструменти се стерилишу на температури од **180°C, у трајању од 60 минута** од момента постигнуте температуре.

Инструменти се из стерилизатора ваде стерилним пеаном, који се стерилише и чува у адекватној посуди са ознаком „СТЕРИЛНО“.

Касета са стерилним инструментима се отвара за ручку, при том се води рачуна да се поново не контаминира рукама.

5.2.3. Ендодонтске игле и борери

Послије употребе, борери и ендодонтске игле се потопе у раствор дезинфицијенса (асепсола) припремљеног по упутству произвођача и стоје најмање **30 минута**. Затим тимска стоматолошка сестра пере инструменте топлом водом и меком четком (борере металном четком), осуши их и пореда по облику и величини у Петријеве шоље са преградама. Инструменти у Петријевим шољама су спремни за стерилизацију.

Ендодонтске игле и борери поредани у Петријеве шоље пакују се појединачно у посебне намјенске врећице и стављају у аутоклав по упутству произвођача. Стерилишу се на температури од **134°C, и притиску од 220,0 кРа у трајању од 28 минута** од момента постигнуте температуре и притиска.

Теренске амбуланте не посједују аутоклав те се стерилизација ових инструмената обавља у сувом стерилизатору. Инструменти поредани у Петријеве шоље уносе се у стерилизатор и стерилишу на температури од **180°C у трајању од 60 минута** од момента постигнуте температуре.

5.2.4 Насадни инструменти (колењак, турбина, пистер и насадник)

	Страна 6 од 8	Издање:	Важи од:	УП-ДЗ-002
		друго	09.07.2014.	

Након употребе насадни инструменти се дезинфикују високовриједним дезинфицијенсом. Стерилишу се једном дневно и то на крају смјене. Пакују се у посебно намјенске врећице и стављају у аутоклав по упутству произвођача. Стерилизација се врши у аутоклаву на температури од 134°C и притиску од 220,0 кРа у трајању од 28 минута.

Насадни инструменти се из теренских амбуланти стерилишу једном седмично у централном аутоклаву стоматолошке службе у Градишци, због непостојања аутоклава на терену.

5.3. Стерилизација воденом паром под притиском (у аутоклаву)

У Служби стоматологије стерилизација воденом паром под притиском (у аутоклавима) врши се на сљедећи начин:

- Стерилизација траје 28 минута, ако је притисак 220,0 кРа и температура 134°C.

У служби хитне медицинске помоћи стерилизација у аутоклаву траје 30 минута, ако је притисак 117,2 - 144,8 кРа и температура 126 ° С (компресе, завојни материјал),

По завршеној стерилизацији сушење стерилисаног материјала траје 10 минута.

6. ВОЂЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ О СТЕРИЛИЗАЦИЈИ

Медицинска сестра/техничар која је задужена за стерилизацију у свим службама ЈЗУ „Дом здравља“ Градишка води *Књигу стерилизације*, у коју се у одговарајуће рубрике уносе сљедећи подаци:

- 1) датум,
- 2) врста стерилизације;
- 3) тип стерилизатора/аутоклава;
- 4) инвентурни број стерилизатора/аутоклава;
- 5) списак материјала/предмета;
- 6) почетак стерилизације (вријеме);
- 7) завршетак стерилизације (вријеме);
- 8) температура/притисак стерилизације;
- 9) дневни тест функционалности стерилизације;
- 10) поље гдје се лијепи тест трака са означеним датумом и бројем касете
- 11) потпис руковаоца;
- 12) потпис надзорне сестре;
- 13) рубрика за контролу стерилизације коју попуњава одговорна особа за контролу инфекција.

Записи о стерилизацији чувају се годину дана у служби.

7. КОНТРОЛА СТЕРИЛИЗАЦИЈЕ

Контрола стерилизације се врши физичком, хемијском и биолошком методом.

Физичка метода подразумијева контролу постигнуте температуре верификованим термометром и контролу притиска у аутоклаву манометром.

	Страна 7 од 8	Издање:	Важи од:	УП-ДЗ-002
		друго	09.07.2014.	

Хемијску контролу стерилизације врши медицинска сестра/техничар који је задужен за стерилизацију и резултате уноси у Књигу стерилизације.

Бактериолошку контролу стерилизације организује и спроводи одговорна особа за контролу инфекција која води одговарајућу евиденцију.

Медицинска сестра/техничар која је задужена за контролу стерилизације, обиљежавање материјала припремљеног за стерилизацију врши тракама за контролу стерилизације, непосредно прије стављања у стерилизатор. На траци мора бити написан датум вршења стерилизације и број касете. Трака се ставља на сваку касету (комплет) и у сваки стерилизатор. Уколико контролна трака има попречне линије обавезно медицинска сестра/техничар задужени за стерилизацију на сваку касету лијепе најмање три попречне линије. Све траке за контролу стерилизације из стерилизатора, након стерилизације, лијепе се у одговарајућу рубрику у *Књигу стерилизације*.

8. ЧУВАЊЕ, ТРАНСПОРТ И УПОТРЕБА СТЕРИЛИСАНОГ МАТЕРИЈАЛА

Правилна употреба и транспорт инструмената подразумева следеће поступке:

- транспорт стерилних инструмената од мјеста стерилизације до мјеста употребе,
- чување стерилних инструмената до њихове употребе,
- употребу инструмената у складу са намјеном.

Правилан транспорт стерилних инструмената од мјеста стерилизације до мјеста употребе је транспорт који обезбјеђује да инструменти у затворени касетама и добошима или другим адекватним посудама, буду пренесени или превезени до просторија гдје ће бити употребљавани.

Чување стерилних инструмената подразумева:

- чување у стерилизатору по искључивању стерилизатора најмање 60 минута,
- чување у току транспорта и након транспорта до употребе.

Стерилисани материјал и инструменти чувају се у затвореним касетама, добошима и другим адекватним посудама (посуда са ознаком „СТЕРИЛНО“), на за то предвиђеним мјестима (полица, сто, итд.). На сваки комплет ставља се леукопласт са ознаком „СТЕРИЛНО“. Чувају се у стерилизатору или за то намијењеном сточићу или полици.

Стерилан материјал који се чува у затвореним касетама и добошима који се не употреби у периоду од 48 сати након стерилизације, више није стерилан.

Стерилан материјал чија је употреба започела, на начин који обезбјеђује стерилне услове, након 24 сата више није стерилан. Стерилан материјал запакован и херметички запакован у фолији остаје стерилан **6 мјесеци**.

Правилна употреба инструмената јесте употреба уз обезбјеђење стерилних услова што подразумева неколико дефинисаних радњи:

- вађење инструмената или материјала из касета или добоша врши се непосредно прије употребе, стерилним пеаном који се стерилише и налази у адекватној посуди са ознаком „СТЕРИЛНО“;
- комплет инструмената за шивање или другу интервенцију вади се и слаже на стерилну компресу одакле се инструменти узимају рукама на којима су стерилне рукавице,
- стерилном компресом се обезбјеђује и мјесто на коме се интервенција изводи (мјесто повреде и сл.),

	Страна 8 од 8	Издање:	Важи од:	УП-ДЗ-002
		друго	09.07.2014.	

- употребијелен инструмент се након употребе одлаже у посебну посуду са ознаком „НЕЧИСТО“ или бубрежњак одакле се на начин прописан за чишћење инструмената припрема за стерилизацију,
- употребљен инструмент за једнократну употребу одлаже се безбједно по процедури о управљању медицинским отпадом.

9. НАДЗОР НАД ПРОВОЂЕЊЕМ СТЕРИЛИЗАЦИЈЕ

Надзор над провођењем стерилизације у службама врши надзорни техничар/сестра, што потврђује својим потписом у *Књизи стерилизације*.

Уколико надзорна сестра утврди да се процес стерилизације не ради у складу са важећом процедуром, дужна је одмах обавијестити одговорну особу за контролу инфекција. Даљи поступак је дефинисан процедуром *ПР-ДЗ-021 Управљање интрахоспиталним инфекцијама*.

Контролу стерилизације на нивоу ЈЗУ „Дом здравља“ Градишка врши одговорна особа за контролу инфекција.

Чланови тима у службама/амбулантама Дома здравља одговорни за процес деконтаминације обучени су за извођење деконтаминације и стерилизације. Обука се организује и проводи сагласно *ПР-ДЗ-005: Поступак организовања и спровођења обуке запослених*, о чему главна сестра води евиденцију. За израду плана обуке и праћење резултата обуке надлежна је главна сестра Установе.

10. ПРИЛОЗИ И ОБРАСЦИ

Нема

11. ЗАПИСИ

Табела 1:

Назив документа	Ознака обрасца	Документ формира	Број примјерака	Рок чувања	Мјесто чувања	Евидентирање
Евиденција о чишћењу(деконтаминацији) инструмената		Мед.сестра/техничар	1	1 година	Архива службе	
Књига стерилизације		Мед.сестра/техничар	1	1 година	Архива службе	